

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Kültürel haklarla insan hakları arasındaki bağlantı Türkiye'de sadece anadili özgürlüğü olarak düşünülüyor ve daha önce de birkaç kez ve farklı vesilelerle değindiğim üzere anadili konusu Türkiye'de kaygı uyandırıyor. Özellikle

devletin ve ülkenin 'bölünmez bütünlüğü'ne dönük bir tedirginlik baş gösteriyor bu olgu gündeme geldikçe. Oysa meseleyi hemen oraya kadar ilerletmek gereksiz. Üniter devletle anadilinde konuşma, yayın yapma özgürlüğü arasında 'bölünme'ye gelmeden önce sayısız durak var. Onlardan birisi üstünde yöntemsel açıdan çalışılabilir.

Fakat, öyle görünüyor ki, özellikle bu olgu yakın gelecekte Türkiye'nin Avrupa'yla olan ilişkilerinde baş ağrıtan özelliğini koruyacak. Burada üstünde düşünülmesi gereken iki husus var: Neden Avrupa böyle bir konuda diretiyor ve acaba bizi bu oluşuma eriştirecek bir ara geçit bulunamaz mı?

Avrupa bu konuda direniyor. Çünkü, içinden geçilen dönem liberal demokrasinin sınırlarını genişletme

Çokkültürlülük ve kimlik

dönemidir. Bazen 'radikal demokrasi' diye de tanımlanan bu yeni anlayış, demokrasinin içine kapalı (izolasyonist) bir mekanik yöntem (seçimler, kuvvetler ayrılığı ilkesi, vs) olmaktan çıkarılmasını, işlevsel ve işlerliği olan bir felsefeye, bir 'yaşama biçimi'ne dönüştürülmesini öngörüyor. Bugüne kadar demokrasiyi bütün biçimsel özellikleriyle uygulayan ülkelerin bazılarında da gerçek anlamında özgürlükçülüğü, katılımcılığı, paylaşımcılığı savunan ve uygulayan bir demokrasi görülmeyebiliyordu. 'İçişleri' yaklaşımı bu nedenle önemliydi ve gene bu nedenle ortadan kaldırıldı. Bugün eğer ulusötesi kurum ve anlayışların egemenliğinden söz açılabilirse bundandır: Ortak insanlık değerlerinin sınır aşan kabulü.

Bu oluşum Avrupa'nın 'evrenselcilik' denilen fakat aslında homojenleşmeyi savunan görüşlerinin eleştirilmesiyle ortaya çıktı. O modelin yerine görecelilik (relativizm) anlayışı getirildi. Küreselleşme, yerel değerlerin de önem kazanması olarak anlaşıldı bu süreçte. Bunun bir sonucu olarak da toplumlar çokkültürlülüğü kaçınılmaz bir biçimde benimsedi. Danimarka daha birkaç gün önce Çingene'lere 1930'larda uyguladığı yanlış politikalar nedeniyle bu kitleden özür diledi. Çokkültürlülük, etnik, dinsel, ırksal ve cinsel çoğulculuk demektir. Bugün,

yabancı dil öğretiminde bile özellikle bu çokkültürlülük olgusunun üstünde durulmaktadır. Birkaç tanesi dışında Batılı toplumlar çokkültürlülüğün üniter devletin sınırları içinde uygulanabildiğini gösterdiler. İşte bu anlayış hem nedendir hem de sonuç. (Buna rağmen Batı'da 'ırkçı' ve ayrımcı anlayışın bittiğini söylemek elbette olanaksız.)

Burada şunun da üstünde durmak gerekir: Çokkültürlülük, kimlik kavramının bir uzantısı. Kimlikse sadece etnik kimlik değil. Nitekim, Batı'da bu anlayışın başatlaşma sürecinde cinsel kimlikler ve cinsiyet özellikle rol oynamıştır. Unutmayalım ki, Batılı metafiziğin gerçek ve içeriden bir eleştirisini ilk kez gerçekleştirenler feministler olmuştur. Eşcinsellerse, hak arama çabaları ve eşitlik talepleriyle sistemin dışına doğru genişlemesindeki en etkin unsurlardır. Onu sağlayan da elbette sivil mantık, sivil örgütlenmedir.

Türkiye, soruna buradan bakmak zorundadır. Bir toplumun, 49'uncu hükümetin programında yazıldığı gibi 'kendisini tanımaktan ve tanımlamaktan korkmayan' bir topluma dönüştürülmesi ne sadece etnik bir tercihtir ne de bölünmeyi getirir. Siz söylenenlere bakmayın, demokrasinin çeşitleri arasında 'fazla demokrasi' yoktur. Olmadığı için kimseye zarar verdiği görülmemiştir.